Despre timiditate

Toti scriitori mari sunt timizi. Si eu sunt, desi mi s-a spus ca abia se observa. Asta ma bucura. Era o vreme cand timiditatea mea sarea tuturor in ochi si-mi aducea mie o gramada de nenorociri, iar celor din jur numai neplaceri. In special prietenele se plangeau grozav din cauza asta.
Soarta timidului nu-i deloc de invidiat. Barbatii-l antipatizeaza, femeile-l dispretuiesc, iar el se antipatizeaza si se dispretuieste din proprie initiativa. Obisnuinta nu-i aduce nici o usurare si singurul leac e timpul. Totusi, odata am citit o delicioasa reteta care-ti explica cum poti iesi din aceasta incurcatura. A aparut la "Cititorii intreaba, noi raspundem", intr-un saptamanal obscur si suna cam asa (n-am s-o uit niciodata!): "Adoptati o atitudine degajata si placuta, in special fata de femei."
Amaratul naibii! Imi inchipui cu ce ranjet trebuie sa fi citit sfatul respectiv. "Adoptati o atitudine degajata si placuta, in special fata de femei." Cum de nu! Sa nu faci una ca asta, dragul meu prieten tanar si timid! Daca incerci sa-ti schimbi firea, vei reusi cu siguranta sa dai la iveala un sentimentalism ridicol si o familiaritate ofensatoare. Fii tu insuti si-atunci toti o sa te creada numai posac si nitel tampit.
E adevarat, timidul se razbuna pe societate intr-o oarecare masura pentru tortura la care-l supune. Pana la un punct poate sa transmita si altora nenorocirea lui. Ii sperie la fel cum il sperie si pe el. E un strica-chef cu efect sigur si, in prezenta lui, spiritele cele mai joviale isi pierd calmul si buna dispozitie.
Treaba asta se datoreaza in mare masura intelegerii gresite. Multi iau sfiala timidului drept aroganta dominatoare si sunt cuprinsi de groaza in fata unei asemenea insulte. Stangacia lui (nonsalanta sfidatoare, dupa ei) le provoaca repulsie, iar cand vad cum, la primul cuvant care i se adreseaza, i se urca sangele la cap si-i piere graiul cu desavarsire, toti au in fata infricosatoarea dovada a halului in care ajunge cel care se lasa devorat de pasiune.
Dar, ce sa mai discutam, soarta timidului e sa fie inteles gresit de fiecare data. Nu conteaza ce impresie vrea sa dea, indiscutabil o sa-i iasa exact pe dos. Glumele lui apar tuturor ca o disimulare a realitatii, iar lipsa de sinceritate e condamnata cu tarie. Sarcasmul trece drept parere proprie si-i aduce gloria unui dobitoc. Daca, pe de alta parte, din dorinta de a se pune bine cu cineva, arunca doua-trei vorbe lingusitoare, toti vad clar satira necrutatoare si amaratul isi atrage ura vesnica a celui in chestiune.
Toate astea, ca si celelalte necazuri ale timidului, sunt intotdeauna grozav de amuzante pentru altii. si au fost o sursa de inspiratie pentru multe scrieri umoristice din cele mai vechi tipuri. Dar daca ne uitam un pic mai atent, o sa gasim o parte patetica, as zice chiar tragica, in aceasta poveste. Un om timid inseamna un om singuratic, un om rupt de ceilalti, nesociabil. Umbla printre oameni, dar nu se amesteca printre ei. Intre el si semenii sai e o bariera de netrecut, un zid mare si invizibil, de pe urma caruia, daca incearca sa-l treaca, se alege numai cu niste vanatai de toata frumusetea. Vede figurile incantatoare si aude vocile placute de cealalta parte a zidului, dar nu poate intande mana pana acolo. Se uita la oamenii veseli si ar vrea sa le vorbeasca si sa fie in rand cu ei, dar ei trec mai departe, sporovaind voiosi, si nu-i poate opri. Incearca sa-i ajunga, dar zidurile temnitei se misca odata cu el si-l inchid din toate partile. Pe strada forfotitoare, in camera plina de lume, in valtoarea muncii, in caruselul placerilor, in orice loc unde oamenii, multi sau putini, se strang laolalta, ori de cate ori muzica vocii omenesti se face auzita si gandurile oamenilor scanteiaza in priviri, acolo, solitar si ocolit de toata lumea, timidul sta deoparte ca un lepros. Sufletul i-e plin de dor si iubire, dar lumea habar n-are de asta. Masca de fier a timiditatii e tintuita pe figura lui, iar omul din spatele lui nu iese niciodata la vedere. Vorbele sincere si urarile din inima ii vin mereu pe buze, dar se sting in soapte neauzite dupa ferecaturile de otel. I se rupe sufletul cand isi vede fratele napastuit, dar compatimirea lui e muta. Dispretul si indignarea in fata nedreptatii ii pun un nod in gat si, negasind nici o alta supapa de siguranta prin care sa izbucneasca intr-o tirada plina de pasiune, se-ntorc tot la el si-l macina pe dinauntru. Toata ura, dispretul si iubirea unei firi profunde (caci asta e blestemul timidului) fierb si se dezagrega pe dinauntru, in loc sa izbucneasca in afara, si astfel fac din timidul nostru un mizantrop si un cinic.
Da, timizii, ca si femeile urate, o duc rau pe lumea asta, prin care daca vrei sa razbati cu oarecare usurinta, ai nevoie de pielea groasa a rinocerului. Pielea groasa e, binenteles, vesmantul nostru moral si fara asta n-avem ce cauta in lumea civilizata. o biata fiinta cu rasuflarea taiata si sangele urcat pana-n varful urechilor, cu genunchii si mainile tremuratoar e vrednica de plans si, daca nu se poate vindeca singura, ar face bine sa se spanzure cat mai repede.
Boala asta are totusi leac. Ca sa iau o piatra de pe inima timizilor, pot sa-i asigur ca asa ceva este posibil. Stiu din proprie experienta. Nu-mi place sa vorbesc despre mine, dupa cum s-a observat, dar, pentru binele omenirii, am sa fac compromisul de data aceasta si am sa va marturisesc ca odinioara am fost si eu, dupa cum spune tanarul din "Baladele lui Bob", un "timid intre timizi" si "de cate ori vecinul cuiva ma prezenta, imi

tremurau genunchii si teama m-apuca". Acuma insa as - ba nu, am, caci exact alalteieri am savarsit mareata fapta - am infruntat chelnerita din bufetul garii pe teren propriu. Cu un ton in care se amestecau amaraciunea si supararea, am mustrat-o pentru duritatea si lipsa de condescendenta de care dadea dovada. Curtenitor, dar ferm, am insistat sa mi se acorde cinstea si atenta cuvenite englezului calator pe drum de fier si, la urma, am privit-o drept in fata. Alte comentarii nu mai sunt necesare.
E drept ca dupa aceea am parasit bufetul cu ceea ce un necunoscator in materie ar putea numi precipitare, fara sa mai astept mancarea, binenteles, dar, va dati seama, asta am facut-o fiindca ma razgandisem, nu fiindca mi-era frica.
Singura consolare a timizilor este ca timiditatea, fara discutie, nu e semn de prostie. Mascaricilor cu cap patrat le e destul de usor sa ranjeasca batjocoritor in fata obrazniciei, dar naturile superioare nu sunt neaparat cele care dau la iveala cea mai mare cantitate de nerusinare morala. Calul nu e inferior vrabioiului si nici caprioara din padure nu e mai prejos decat porcul. Timiditatea inseamna, pur si simplu, sensibilitate dusa la extrem si n-are absolut nimic de a face cu amorul propriu sau cu infumurarea, desi filozofii nostrii cu minte de papagal insista intruna asupra legaturii ei cu amandoua.
Intr-adevar, ingamfarea e leacul cel mai sigur. Cand ti se nazare dintr-o data ca esti cu mult mai destept decat toti oamenii din lume, timiditatea se sperie si o ia la sanatoasa. Cand reusesti sa privesti toti indivizii dintr-o incapere si sa gandesti ca fiecare dintre ei e un biet copil pe langa tine din punct de vedere al inteligentei, atunci nu te mai sfiesti de ei, dupa cum nu te sfiesti de o aleasa societate de cotofene si urangutani.
Ingamfarea este armura cea mai grozava. Pe fata ei neteda si impenetrabila, pumnalul prapadit al rautatii si invidiei ricoseaza inofensiv. Fara platosa aceasta, insa, sabia talentului nu poate razbate prin batalia vietii, caci n-ajunge numai sa dai lovituri, mai trebuie sa le si suporti. Binenteles ca nu ma gandesc la ingamfarea celui cu nasul un pic prea sus sau cu vocea pitigaata din cale afara. Asta nu-i ingamfare adevarata, e numai un joc de-a ingamfarea. Seamana cu acel joc al copiilor care, crezandu-se regi si regine, merg tantosi de colo pana colo impopotonati cu pene si tarand dupa ei cate o trena lunga, lunga de tot. Ingamfarea veritabila nu e deloc de nesuportat. Din contra, omul respectiv iti apare binevoitor, deschis la suflet si nepretentios. El n-are nevoie de afectare, caci e mult prea multumit de el insusi, iar mandria e undeva prea in strafundurile fiintei ca sa se arate celor de afara. Deopotriva de nepasator la lauda si dojana, isi poate permite sa fie el insusi. Se crede mult deasupra tuturor celorlalti oameni si nu se sinchiseste de deosebirile marunte dintre ei. Ingamfatul sadea se simte la fel de bine in compania ducelui sau a precupetului. Si, nepasandu-i de parerile altora, nu e tenta niciodata sa joace teatrul acela deplorabil pe care oamenii mai putin increzatori in ei il ofera ceas de ceas zeului atotputernic gura lumii.
Pe de alta parte, timidul e umil, jenat de propriile lui pareri si ingrozit de ale altora. Dar in cazul unui tanar treaba asta e foarte normala. Caracterul lui e inca neformat si incepe sa se contureze dintr-un haos de indoiala si neincredere. Sfiala se retrage din fata cunoasterii si a experientei adunate zi de zi si an de an. Rar se intampla ca un om sa-si poarte in carca sfiala dincolo de varsta ingrata. Chiar daca puterea lui launtrica nu reuseste sa o arunce afara, frecusurile vietii o domolesc de cele mai multe ori. Nu cred ca exista vreun barbat sfios intr-adevar - in afara de romane sau pe scena, unde, fiindca tot veni vorba, e admirat, nu gluma, in special de femei.
Acolo, in tara aceea nepamanteasca, el e un tanar blond, cu inima de aur. Pe scena parul balai si bunatatea merg intotdeauna mana in mana. Onoratul auditoriu n-ar da doi bani pe una fara cealalta. Am cunoscut un actor care si-a ratacit odata peruca si a trebuit sa intre pe scena cu propriul par, negru ca pana corbului. Galeria a racnit la fiecare sentiment nobil al lui, cu impresia ca daduse cu ochii pe nemernicul in carne si oase. El, tanarul timid, o iubeste pe eroina, vai, cu atata devotament (dar numai in aparteuri, fiindca nu indrazneste sa-i sufle nici o vorba), e atat de nobil si lipsit de egoism, vorbeste atat de bland si e atat de bun cu maica-sa. Dar oamenii rai din piesa rad de el si-l iau peste picior. El insa suporta totul cu blandete. Pana la urma se aude ca e un om tare destept (desi nimeni n-a stiut de asta) si eroina ii spune ca-l iubeste. E atat de mirat si, vai, atat de fericit. Toti il iubesc si-l roaga sa-i ierte, ceea ce el face cu cateva cuvinte sarcastice, bine alese, dandu-le in acelasi timp binecuvantarea lui. Te face sa crezi ca o duce atat de bine, incat toti tinerii care nu sunt timizi isi doresc din toata inima sa fie timizi. Dar timidul sti bine ca in realitate lucrurile nu sunt chiar asa placute. In viata el nu mai e tipul interesant din literatura. E un picut mai stangaci si mai prost, ceva mai putin devotat si bland, parul ii e mult mai inchis la culoare, ceea ce, una peste alta, schimba considerabil configuratia problemei.
Singura asemanare cu idealul sau e fidelitatea. Sunt gata sa recunosc timidului aceasta virtute: e constant in dragoste. Motivul nu trebuie cautat prea departe. E clar ca isi epuizeaza toata rezerva de curaj cand priveste o singura femeie in ochi si i-ar fi pur si simplu imposibil sa suporte calvarul si cu a doua. Prea e inspaimantat

de intregul sex femeiesc ca sa mai vrea sa umble brambura si cu altele. Una-i ajunge.
Ei, dar lucrurile stau cu totul altfel cand e vorba de tanarul care nu e timid. Acestuia i se ofera tentatii pe care fratele sau cel sfios nu le-a intalnit niciodata. Se uita-n jur si peste tot vede ochisori sagalnici si gurite zambitoare. Ce poate fi mai natural decat ca, printre atatia ochisori sagalnici si atatea gurite zambitoare, omul nostru sa se incurce de-a binelea si, uitand pentru moment la care ochisori sagalnici si la care gurita zambitoare poate ridica pretentii, sa se apuce de facut curte altor ochisori sagalnici si altei gurite zambitoare. Timidul, care niciodata nu se uita-n alta parte decat la propriile-i ghete, nu vede nimic si nu simte nici o tentatie. Fericiti cei timizi!
Nu ca timidul n-ar vrea sa fie fericit in felul asta! Ar da orice sa-si poata "face de cap" in rand cu ceilalti si zi de zi se dojeneste singur ca nu e in stare "nici macar de atata lucru". Din cand in cand, storcandu-si tot curajul cu un efort imens, se arunca in mlastina desfranarii, dar totdeauna are parte de un teribil fiasco. Dupa cateva poticneli se taraste afara flescait si demn de compatimire.
Zic "demn de compatimire", dar ma tem ca nimeni nu-l compatimeste. Exista nenorociri care, desi arunca pe capul bietelor victime o gramada de suferinte, nu atrag compatimirea nimanui. Daca-ti pierzi umbrela, daca te indragostesti, daca te dor dintii, daca ai un ochi vanat sau daca cineva ti se aseaza pe palarie sunt exemple graitoare. Timiditatea insa le bate pe toate. Sfiosul e privit ca o gluma ambulanta. Chinurile lui fac hazul arenei din saloane si sunt observate si discutate cu multa placere.
- Ia, uite-te la el! rad ei pe infundate. Roseste ca o fata mare.
- Fii atent la picioare, spune unul.
- Vezi cum sta ? adauga altul. Chiar pe marginea scaunului.
- A prins culoare in obraji, nu gluma! ranjeste un domn cu infatisare militareasca.
- Pacat ca are asa de multe maini, murmura o doamna batraioara care isi tine linistita mainile in poala. Il cam incurca.
- Dac-ar avea niste picioare cu un yard sau doi mai scurte, n-ar fi rau, se hlizeste glumetul societatii. Mai ales ca arde de nerabdare sa le ascunda.
Pe urma altul isi da cu presupusul ca omul nostru ar putea ajunge capitan de marina cu o asemenea voce de stentor. Unii atrag atentia asupra disperarii cu care isi tine palaria. Altii comenteaza posibilitatile lui limitate de a duce o conversatie. Cativa nu pot sa nu observe natura suparatoare a tusei lui. Si asa mai departe pana cand ciudateniile timidului, cat si onorata societate, sunt epuizate de-a binelea.
Prietenii si rudele il fac pe bietul baiat sa se simta si mai prost. (Prietenii si rudele au privilegiul de a fi mai nesuferiti decat ceilalti oameni.) Nu le ajunge ca se amuza intre ei, tin mortis sa vada si el ce gluma au facut. Pentru edificare, mimeaza si-i caricaturizeaza gesturile. Unul, facandu-se ca-l imita, iese din camera si intra la loc cu niste miscari ridicol de nervoase, explicandu-i dupa aceea ca asa intra el, adica timidul, intr-o camera. Sau, intorcandu-se cu un "asa dai tu mana", o porneste prin odaie si ia mana fiecaruie de parca ar apuca o farfurie fierbinte, apoi ii da drumul stors de vlaga. Dupa asta ceilalti il intreaba de ce roseste, de ce se balbaie si de ce vorbeste intotdeauna ca aproape nu-l auzi, de parca ar crede toti ca o face dinadins. Apoi unul isi umfla pieptul si umbla tantos de colo pana colo ca un porumbel gusat, spunandu-i foarte serios ca asta-i stilul pe care ar trebui sa-l adopte si el. Batranul ii trage una pe spate si-l indeamna:
- Curaj, baiete, nu-ti fie frica de nimeni!
- John, sa nu faci niciodata lucruri de care sa-ti fie rusine, zice maica-sa, si atunci n-ai sa te rusinezi niciodata de ceea ce faci.
Surazand bland, distinsa doamna pare uimita de claritatea logicii ei de fier.
Baietii ii spun ca e "mai rau decat o fata", iar fetele resping cu tarie aluzia necuviincioasa la adresa tagmei lor, exclamand indignate ca, fara discutie, o fata n-ar ajunge nici macar pe jumatate atat de rau.
Au dreptate. O fata n-ar ajunge in halul asta. Pe lume nu exista ceva care sa se numeasca femeie sfioasa sau, in orice caz, eu n-am intalnit nici una si pana cand nu o sa intalnesc, nici prin gand nu-mi trece sa cred intr-o asemenea himera. Stiu, parerea general acceptata este exact opusul celei exprimate de mine. Toate femeile sunt niste pui de caprioara sfiosi si speriati, care rosesc si-si lasa in jos privirile lor blande cand te uiti la ele si o iau la fuga cand le adresezi cateva vorbe, pe cand noi, barbatii, suntem niste obraznicaturi saltarete, lucruri pentru care bietele femei ne admira sincer, dar se tem grozav de noi. E o teorie si, ca toate teoriile general acceptate, o prostie in toata regula. O fata de 12 ani e sigura pe ea si rece ca proverbialul sloi de gheata, pe cand fratele ei de 20 se balbaie si se fastaceste langa ea. O femeie poate sa intre tarziu in sala de concert, sa tulbure auditia, sa deranjeze tot publicul fara cea mai vaga urma de neliniste, pe cand barbatu-sau vine dupa ea zdrobit de rusine, cerandu-si scuze in toate partile.
Indrazneala incontestabila a femelor in toate problemele legate de dragoste, de la primii ochi dulci pana la sfarsitul lunii de miere, este prea bine cunoscuta ca sa mai aiba nevoie de comentarii. Exemplul nu este

chiar potrivit in situatia de fata, caci pozitiile de pe care se discuta nu sunt egale. Dragostea este o afacere femeiasca, iar in afaceri ne lasam la o parte slabiciunile naturale. Omul cel mai sfios pe care l-am cunoscut era unul caruia ii mergea gura toata ziua facand reclama pentru fotografii.

(Jerome K. Jerome - "Gandurile trandave ale unui pierde vara" - pag.148-155)